

N:o 65.

Ank. till Riksd. Kansli den 20 April 1875, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående inköp för statens räkning af Frimurare-ordens hus å Riddarholmen i Stockholm.

(2:dra U. A.)

Uti en den 2 innevarande månad till Riksdagen aflåten, till Stats-Utskottets behandling remitterad nådig proposition (N:o 41) är omfördmält, hurusom — efter det Fullmäktige i Riksbanken i underdånig skrifvelse den 5 November 1874 hos Kongl. Maj:t hemställt, huruvida Kongl. Maj:t skulle täckas dels tillåta, att det kronan tillhöriga hus N:o 1 vid Mynttorget, hvilket för närvarande vore upplåtet åt Kongl. Maj:ts kansli, finge af Riksbanken förvärfvas för att efter ombyggnad till Riksbank användas, dels ock, i fall denna Fullmäktiges framställning ansåges förtjena afseende, meddela Fullmäktige de vilkor, Kongl. Maj:t funne böra för öfvertagande å Riksbankens sida af nämnda egendom fästas — Kongl. Maj:t, efter det föregående undersökningar egt rum, genom beslut den 8 sistlidne Januari, derom Fullmäktige genom skrifvelse af samma dag under rättats, förklarar att kanslihuset kunde till Riksbanken afstås mot vissa uppgifna vilkor, bland hvilka ingick äfven dels erläggandet af en lösesumma af 550,000 kronor, som finge af Kongl. Maj:t disponeras till inköp af annan, helst å Riddarholmen belägen egendom och till uppförande, der så finnes nödigt, af åtminstone ett nytt hus till inrymmande af en del af de embetsverk, som nu hade sina lokaler i kanslihuset, dels ock obetingad öfverlåtelse till kronan af den nu till Riksgäldskontoret upplåtna egendom.

Kongl. Maj:ts nu omförmälda beslut hade grundats på en vid ärendets föredragning för Kongl. Maj:t i underdånighet framlagd plan till ordnandet af lokalerna för de embetsverk, i hvilkas nuvarande förhållanden kanslihusets afyttrande kunde medföra en rubbning. Enligt densamma skulle bland annat för de medel, som i lösen för kanslihuset inflöte, inköpas Frimurare-ordens hus å Riddarholmen, samt Riksarkivet dit förflyttas och det nu af Riksarkivet upptagna, staten tillhöriga hus användas till lokaler för en del af Kongl. Maj:ts kansli jemte ett eller annat mindre embetsverk.

Sedan Kongl. Maj:ts beslut blifvit af Bankofullmäktige för den nu församlade Riksdagens Banko-Utskott tillkännagifvet, samt Utskottet jemväl genom utdrag af det inför Kongl. Maj:t den 8 Januari i ärendet förda protokoll fått del af ofvan berörda plan, hade Utskottet i memorial den 1 sistlidne Mars hos Riksdagen hemställt, att en underdånig skrifvelse skulle till Kongl. Maj:t aflåtas, åsyftande ytterligare utredning af frågan, samt afgifvande, om sådant lämpligen kunde ske, till innevarande Riksdag af nådig framställning i ämnet.

Då emellertid vid föredragning af detta memorial Kamrarne stannat i skiljaktiga meningar angående innehållet af den skrifvelse, som skulle till Kongl. Maj:t aflåtas, samt det vore att förutse, att någon af Kamrarnes gemensamma beslut föranledd underdånig skrifvelse ej kunde blifva till Kongl. Maj:t afgifven förr än närmare riksdagens slut, vore det också högst sannolikt, att någon nådig framställning angående ifrågasvarande ärende i dess helhet ej kunde vid denna riksdag medhinnas, helst den vidare utredning af ärendet, som af Riksdagen ifrågasatts, måste antagas åsyfta utarbetandet och framläggandet af detaljer, ännu mera noggranna och bestämda än de, hvilka redan blifvit Banko-Utskottet meddelade. Så vida dock icke Bankofullmäktiges förslag om inköp af kanslihuset skulle i hög grad försvåras eller helt och hållet förfalla, måste beslut angående det ifrågasatta inköpet af Frimurare-ordens hus fattas redan vid innevarande riksdag. Såsom ett oeftergifligt vilkor för kanslihusets försäljning måste nemligen förutsättas, att de nu i nämnda hus inrymda embetsverk erhöles lokaler å annat håll; och för beredande af sådana lokaler syntes förvärfvandet af Frimurare-ordens hus vara den bästa och billigaste om ej den enda utväg som stode till buds. Men det vore icke att påräkna, att nämnda hus, hvilket nu vore till salu, skulle vara det äfven om ett år härefter.

Då Kongl. Maj:t således nu till Riksdagen gjorde framställning

om förvärfvande för statens räkning af Frimurare-ordens hus, skedde detta icke endast för att bereda en möjlighet att i framtiden kunna, der fortfarande så nödigt och nyttigt pröfvades, till Riksbanken afstå kanslihuset och bereda statsdepartementens expeditioner andra, rymligare och ändamålsenligare lokaler än dem de nu innehade, utan äfven med fästadt afseende derå, att Riksarkivets förflyttning till en rymligare lokal vore i och för sig i hög grad af behovet påkallad. Alla till Riksarkivet hörande handlingar finge ej ens nu rum i det dertill upplåtna huset — en del deraf förvarades nemligen i Kongl. Slottet — och ännu mindre erbjöde följaktligen samma hus utrymme för de nyare handlingar, hvilka år efter annat med arkivet införlifvas. Men härtill komme ytterligare, att till följd af det inskränkta utrymmet möjlighet äfven saknades att med Riksarkivet införlifva eller under dess tjänstemäns vård ställa andra statens arkivhandlingar, för hvilka lämplig plats annorstädes saknades. Hit hörde i främsta rummet det förra Bergskollegii stora och dyrbara arkiv, för hvilket plats under de senare åren varit hyrd och tilläfventyrs äfven fortfarande måste hyras i enskild person tillhörigt hus; vidare delar af Kammarrättens arkiv, för hvilka plats saknades i Kammarrättens nuvarande lokal, samt åtskilliga till Kammarkollegii arkiv hörande äldre handlingar.

För samtliga dessa handlingar funnes i Frimurare-ordens hus godt utrymme; och då ytterligare utrymme framdeles blefve erforderligt, kunde sådant vinnas genom inredande af en vedbod till arkivrum och genom påbyggnad af husets vestra flygel.

Det pris, som af Frimurare-orden fordrades för dess hus, hvilket skulle få tillträdas senast den 1 Oktober 1876, är 325,000 kronor. Då den tomt, hvarpå huset är byggt, i storlek uppginge till 24,790 qvadratfot, motsvarade köpeskillingen följaktligen ett pris af 13 kronor 11 öre för qvadratfoten af tomt med åbyggnad. Enligt de upplysningar, som Öfverintendents-embetet lemnat, hade följande å senare tider försålda större egendomar i staden itom broarne för hvarje qvadratfot tomt med åbyggnad betingat följande pris, nemligen: Skandinaviska kreditaktiebolagets hus, N:o 7 vid Storkyrkobrinken, 22 kronor 84 öre, huset N:o 36 vid Slussplanen 26 kronor 32 öre och Jernkontorets egendom, N:o 30 vid Stora Nygatan, 19 kronor 60 öre. Det för kanslihuset ifrågasatta pris af 550,000 kronor motsvarade något mer än 26 kronor för qvadratfoten. Vid sådant förhållande syntes det fordrade priset å Frimurare-ordens hus kunna anses skäligt, och Öfverintendents-embetet hade i sitt i saken af-

gifna yttrande ej mot detsamma haft något att erinra. Till denna summa måste emellertid läggas kostnaderna för de för husets inredning till riksarkiv erforderliga åtgärder, hvilka kostnader af Öfverintendents-embetet beräknats till 50,000 kronor. Jemte det att Öfverintendents-embetet vitsordat, att ifrågavarande hus med hänseende till eldfara blefve genom den sålunda föreslagna inredningen lika eller till och med bättre betryggadt än den nuvarande arkivbyggnaden, hade Öfverintendents-embetet likväl, i betraktande af den oersättliga förlust, som skulle tillskyndas det allmänna, i händelse af riksarkivets förstöring, såsom ytterligare medel till förekommande häraf funnit sig böra föreslå dels anbringande af brandbottnar öfver husets samtliga våningar, oberäknadt den dertill föreslagna öfversta våningen, jemte jernluckors och gipstaks kompletterande för tillhoppa 29,725 kronor, dels ock anbringandet af värmeledning i stället för kakelugnar till husets uppvärmning för omkring 30,000 kronor. Och hade Öfverintendents-embetet tillika fäst att uppmärksamheten derå, att sistberörda båda belopp, tillhoppa 59,725 kronor, understege den år 1869 ur Riksgäldskontorets räkenskaper afskrifna behållningen, 72,613 R:dr 41 öre, å det af Rikets Ständer år 1863 anvisade statsanslaget till förändring, reparation och tillbyggnad af Riksarkivets nuvarande hus.

I infordradt utlåtande hade riksarkivarien, efter tagen kännedom af Öfverintendents-embetets här ofvan berörda yttrande jemte dertill hörande ritningar, väl framhållit de olägenheter, som åtföljde en flyttning af så ansefliga samlingar som Riksarkivets, men tillika förklarar, att det till ny lokal för arkivet föreslagna huset syntes kunna blifva till detta ändamål fullt lämpligt; att hvarken husets läge eller beskaffenhet syntes gifva någon anledning till anmärkning, att genom den af Öfverintendents-embetet åstadkomna utredning ådagalades, att ifrågavarande lokal erbjöde tillräckligt utrymme så väl för det närvarande behofvet som med afseende å arkivaliernas tillväxt i den närmaste framtiden; att genom den af bemälda embete föreslagna nya inredningen och i synnerhet genom åvägbringande dels af brandbottnar öfver husets samtliga våningar, dels af värmeledning i stället för kakelugnar till husets uppvärmning, eldfara syntes blifva så vidt möjligt förebyggd, och att den nya lokalen, så anordnad, skulle i vissa afseenden vara till arkivlokal fördelaktigare än den nuvarande.

Hvad anginge användandet efter riksarkivets förflyttning till annan lokal af det kronan tillhöriga hus, i hvilket arkivet för närvarande vore inrymdt, ansåges samma hus, äfven om planen för kanslihusets försäljning

ej skulle komma till utförande och Riksarkivets nuvarande hus således ej komme att inrymma något af statsdepartementen, dock blifva för statens ändamål fortfarande behöfligt. För Fångvårdsstyrelsen och en afdelning af Generalstaben hyrdes nu rum mot belopp, hvilka erfarenheten visat vara i stigande. En afdelning af Generalstaben hade tills vidare inrymts i Kammarrättens hus, hvarest utrymmet dock ej vore tillräckligt stort, för att dessa båda institutioner kunde jemte hvarandra hafva plats, utan att bådars arbeten ledo af det knappt tillmätta rummet. Skogsstyrelsens och Krigshofrättens nuvarande lokaler voro, enligt hvad tid efter annan till Kongl. Maj:t inkomna underdåniga framställningar gäfvos vid handen, för Telegrafverkets vidare utveckling behöfliga. För en eller flera af dessa institutioner kunde således, under nyssberörda förutsättning, Riksarkivets nuvarande hus användas.

Kongl. Maj:t har alltså nu föreslagit, att Riksdagen måtte till inköp för statens räkning af Frimurare-ordens hus på Riddarholmen samt till detsamma ordnande till Riksarkiv anvisa en summa af 434,725 kronor mot vilkor att, derest, på sätt föreslaget blifvit, det nuvarande kanslihuset framdeles komme att till Riksbanken försäljas, af den köpeskilling, som för kanslihuset erhöles, afdroges och till statsverket återställdes ett belopp af 362,111 kronor 59 öre, motsvarande skilnaden mellan det nu äskade beloppet och den behållning å det vid 1863 års riksdag till förändring, reparation och tillbyggnad af Riksarkivets nuvarande hus beviljade anslag, som år 1869 ur Riksgäldskontorets räkenskaper afskrifvits.

Hvad sålunda förekommit har Stats-Utskottet tagit under öfvervägande; och då den i ärendet förebragta utredning synts Utskottet ådagalägga att, äfven oafsedt förslaget om kanslihusets afyttrande åt Riksbanken, de embetslokaler, som genom inköpande af Frimurare-ordens hus kunna beredas, äro väl behöfliga så väl i anseende till Riksarkivets ständigt fortgående tillväxt som för de embetsverk, hvilka för närvarande i förhyrda lägenheter inrymmas, har Utskottet icke tvekat att tillstyrka anvisande af den för nämnda egendom beräknade köpeskilling; men då frågan om försäljning af kanslihuset och således jemväl om behovet af andra lokaler för statsdepartementen ännu är på utredning beroende, torde jemväl med afgörandet, huruvida Riksarkivet må till den nya lokalen förflyttas böra tillsvidare anstå och således de till inredning och förstärk-

ning af Frimurare-ordens hus afsedda belopp icke behöfva nu anvisas. På grund häraf hemställer Utskottet,

att Riksdagen må Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning på det sätt bifalla, att till inköp för statens räkning af Frimurare-ordens hus å Riddarholmen anvisas ett belopp af 325,000 kronor, att såsom extra anslag år 1876 utgå.

Stockholm den 20 April 1875.

På Stats-Utskottets vägnar:

ARVID FR:SON POSSE.

Herr C. Ekman har begärt att få antecknadt, att han icke deltagit i behandlingen af förestående ärenden.

N:o 66.

Ank. till Riksd. Kansli den 20 April 1875, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition angående beräkningsgrunden för det af trafikmedlen utgående bidraget till statens jernvägstrafiks pensionsinrättning.

(2:dra U. A)

Uti en den 23 Februari 1872 aflåten nådig proposition föreslog Kongl. Maj:t Riksdagen, att af trafikmedlen måtte årligen, räknadt från och med berörda år, såsom statsbidrag till en pensionsinrättning för tjänstepersonalen vid statens jernvägstrafik afsättas ett belopp, som motsvarade